

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Diarienummer: 801-4037-2023

Redovisning av det regionala arbetet mot mäns våld mot kvinnor 2023

Länsstyrelsen Västra Götaland

**MÄNS
VÅLD
MOT
KVINNOR**

Förordning 2021:995

Redovisning från Länsstyrelsen Västra Götaland

Resurser och förutsättningar i länet

Västra Götalands län har en befolkning om knappt 1,8 miljoner invånare motsvarande en sjättedel av Sveriges befolkning. Länet består av 49 kommuner, vilket gör det till landets största län sett till kommunantal. Länet omfattar en yta om 23 800 kvadratkilometer och spänner därmed över ett stort geografiskt område. Göteborg är den största kommunen med närmare 600 000 invånare och Dals-Ed den minsta med knappt 4 800 invånare. Länet består av flera större städer och pendlingsnära kommuner, liksom av mindre tätorter och landsbygdskommuner. Länets 49 kommuner är organiserade i fyra kommunalförbund och tillika delregioner¹. Göteborg är indelat i olika fackförvaltningar med fyra socialförvaltningar och lika många stadsområden.

Den demografiska sammansättningen gör att kommunernas förutsättningar och behov i arbetet mot mäns våld mot kvinnor skiljer sig åt. Frågan är också prioriterad och resurssatt i varierad grad. Länets resurser är centrerade till Göteborg och övriga delregioners större städer: Borås, Trollhättan och Skövde. Kommuner och stadsområden samverkar emellertid i hög utsträckning över både kommun- och stadsområdesgränser, och genom och mellan kommunalförbund.

Nedan presenteras några verksamheter som tillhandahåller stöd inom uppdraget mäns våld mot kvinnor. Antalet stödresurser att tillgå i länet som helhet är däremot större. Flertalet av nämnda verksamheter grundar sig på samverkansavtal eller överenskommelser mellan flera kommuner och/eller stadsområden. Länet har flera brottsofferjourer, kriscentrum samt stödcentrum för unga brottsutsatta dit flertalet kommuner är anslutna. Barnahus finns i varje delregion.

Urväl av stödresurser inom området mäns våld mot kvinnor:

- *Kompetenscentrum våld i nära relationer (Göteborg)*
- *KAST-verksamhet (Göteborg och Borås)*
- *Mikamottagningen (Göteborg och Borås)*
- *Regionalt stödcentrum heder (Göteborgsregionen)*
- *Resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck - Fyrbodalsregionen*
- *Resurscentrum Heder Skaraborg*
- *Resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck – Älvsborg*
- *Resursteam heder (Göteborg)*
- *Utväg² (Skaraborg och Södra Älvsborg)*
- *Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer, VKV (Göteborg).*

Länsstyrelsens förutsättningar

Länsstyrelsens förutsättningar att samordna arbetet med mäns våld mot kvinnor förändrades i samband med att uppdraget år 2021 blev förordningsstyrt. I och med förändringen beslutade Länsstyrelsen Västra Götaland (fortsättningsvis Länsstyrelsen) att utöka de personella resurserna inom uppdraget mäns våld mot

¹ [Karta - VästKom \(vastkom.se\)](http://karta.vastkom.se)

² Utväg är en myndighetssamverkan (och en del av Västra Götalandsregionen) som erbjuder stöd för personer utsatta för våld, barn och unga som upplevt våld samt personer som utövat våld.

kvinnor. Den totala personalstyrkan i samordningsfunktionen uppgår nu till 8,6 tjänster fördelat på 9 personer. I och med att arbetsgruppen växte från 3 till 9 personer på kort tid uppstod ett behov av organisationsförändring. Samordningsfunktionen är nu strukturerad i arbetsteam utifrån den nationella strategins fyra jämställdhetspolitiska målsättningar. Ett femte team arbetar med att utveckla uppdragsövergripande processer och arbetssätt. En samordnare har det övergripande ansvaret för samordningsfunktionens arbete. Syftet med organisationsförändringen är primärt att uppnå en högre effektivitet och måluppfyllelse genom att framgent arbeta mer strategiskt, långsiktigt och målorienterat. Organisationsförändringen har hittills skapat bättre förutsättningar för en effektivare samordning i relation till uppdragets komplexitet och mångfacetterade styrning. Den har därutöver bidragit till att staka ut en riktning för samordningsfunktionens kommande prioriteringar och arbetssätt.

Framtagande och genomförande av regionala sektorsövergripande strategier och handlingsplaner

I samverkan med jämställdhetsuppdraget har samordningsfunktionen under året arbetat med att utarbeta en ny länsövergripande strategi för jämställdhetsintegrering: *Jämställt Västra Götaland 2024-2027*³. Målgruppen för strategin är länets kommuner, region, lärosäten och statliga myndigheter med regional närvaro i Västra Götaland. Strategin ska bidra till en sammanhållen inriktning för jämställdhetsarbete i länet, och fungera som ett stöd för berörda aktörer i ett lokalt och regionalt förverkligande av de nationella jämställdhetspolitiska målen. Som en del av strategiarbetet har ett uppföljningssystem tagits fram i syfte att långsiktigt och systematiskt följa utvecklingen av jämställdhetsarbete i länet över tid. Den länsövergripande strategin kommer att lanseras våren 2024.

Stöd till införande av effektiva metoder, arbetssätt och kunskapsstöd i regionala och lokala verksamheter

För att bidra till metodutvärdering medverkar Länsstyrelsen finansiellt (och delvis praktiskt) i tre pågående nationella effektstudier. Spridning och implementering av dessa metoder pågår parallellt:

- Studie för att undersöka om de arbetssätt och behandlingsmetoder som tillämpas av KAST-mottagningar i Sverige har önskad effekt. (2026)
- Studie av metoden *Samtal om våld* i syfte att undersöka om metoden leder till minskat våldsamt beteende hos våldsutövaren. (2027)
- Utvärdering av *VIP-programmet 2.0* i syfte att undersöka om det reviderade programmet påverkar risk- och skyddsfaktorer för våldsutsatthet och våldsutövande. (2024)

Länsstyrelsen har tillsammans med länsstyrelserna i Halland och Skåne under flera års tid samverkat för att stödja utvecklingen av organisationen Acting for change modell *Bygga Broar*, vars primära syfte är att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. År 2022 finansierade nämnda länsstyrelser en särskild satsning för att ta

³ Regleringsbrev år 2023 Fi2021/02746 m.fl.

fram ett chefsstöd för integrering av modellen i förskoleverksamhet. Under 2023 har Länsstyrelsen bidragit med konsultativt stöd i slutförandet av stödmaterialet för chefer. Materialet lanserades våren 2023 och har ännu inte testats eller följts upp.

I samarbete med Göteborgs Stad har Länsstyrelsen tagit fram ett metodstöd i arbetet mot prostitution och människohandel riktat till socialtjänsten och andra verksamheter som möter målgrupperna. Det ska ge kunskap och vägledning för att upptäcka, bemöta och erbjuda stöd till berörda grupper. Metodstödet är digitalt och består av inspelade föreläsningar, instuderingsfrågor och samtalsstöd i mötet med klienter. Det lanserades på Länsstyrelsens externa webbplats i februari, och har fått stor regional och nationell spridning.

Arbetsätt och kunskapsstöd

I år valde Länsstyrelsen att fokusera arbetet med att uppmärksamma *En vecka fri från våld* till en delregion; Skaraborg. Syftet var att i samverkan med lokalt förankrade aktörer nå ut med större koncentrerad kraft till ett bredare kontaktnät på lokal och delregional nivå. Utvärderingen visar att samverkan underlättade spridning av dialogmaterial inom delregionen genom att använda alla samverkansaktörers kontaktnät. Vidare visar utvärderingen att majoriteten av användarna upplevde materialet som lättanvänt, och att det gav ökad kunskap om universell våldsprevention.

År 2022 påbörjande Länsstyrelsen ett samarbete med Trollhättans stad om våld som arbetsgivarfråga med anledning av att Trollhättan tagit fram ett arbetsätt för att systematiskt ställa frågor om våld i medarbetarsamtal. Med arbetsättet som grund har Länsstyrelsen utarbetat ett strukturellt processtöd som sträcker sig från att stödja kommuner att förankra frågan centralt hos berörda beslutsfattare till stöd i att genomföra kunskapshöjande insatser för chefer. Under 2023 har Länsstyrelsen på förfrågan från (och i samverkan med) Falköpings kommun genomfört två halvdagsföreläsningar om våld som arbetsgivarfråga. I princip alla chefer inom samtliga förvaltningar i kommunen har därmed utbildats i att ställa frågor om våld i medarbetarsamtal. Samverkan har även resulterat i att kommunen tagit fram rutiner för våld som arbetsgivarfråga. Som en del av processtödet har samverkansforumet *Regional myndighetssamverkan Västra Götaland* tagit fram en digital föreläsningsserie om våld som arbetsgivarfråga. Den vänder sig till chefer och HR-specialister inom statliga myndigheter, kommun och region samt till fackliga skyddsombud och personal inom företagshälsovården. Föredragen är publicerade på Länsstyrelsens externa webbplats. Målsättningen med utbildningssatsningen är att nämnda arbetsgivare systematiskt ska ställa frågor om våld i medarbetarsamtal. Den har hittills resulterat i att flera av länets kommuner kontaktat Länsstyrelsen för processtöd gällande våld som arbetsgivarfråga.

Länsstyrelsen har identifierat kommunernas behov av ett lokalt behovsanpassat och verksamhetsnära stöd. För att tillmötesgå det behovet påbörjade Länsstyrelsen under förra året ett arbete med att utveckla ett processtöd i våldspreventivt arbete i syfte att stödja kommuner i att etablera och utveckla ett tvärsektorielt våldsförebyggande arbete lokalt. Den preliminära strukturen i processtödet bygger på stegen i Jämställdhetsmyndighetens handbok *Inget att vänta på*, men också på andra liknande modeller för systematiskt förändringsarbete. Arbetet med att utveckla processtödet genomförs delvis internt, delvis i samverkan med en pilotkommun.

För att få mer kunskap om kommunernas stödbehov har Enheten för folkhälsa och rättighetsfrågor genomfört en inventering av förutsättningar och behov i länet kopplat till folkhälsa och rättighetsfrågor. Inventeringen är ett första steg i att utveckla enhetsgemensamma arbetssätt inom och mellan uppdragen i syfte att förbättra förutsättningarna för prioritering i uppdragen, och belysa samverkansbehov mellan uppdrag utifrån kommunernas behov. Som ett led i arbetet har samordningsfunktionen tillsammans med andra sakområden på enheten genomfört kommunbesök. Dessa kommunbesök har bidragit till att öka kännedomen om berörda kommuners förutsättningar, utmaningar och behov av stödinsatser.

I slutet av år 2022 genomförde Länsstyrelsen en enkätundersökning gällande kommunernas behov av utbildning i olika riskbedömningsmetoder. Av svaren framkom bland annat ett behov av ett komplementärt digitalt stöd gällande Socialstyrelsens bedömningsmetod FREDA inklusive det webbstödet för kommuner om bedömningsmetoden som finns tillgänglig på Nationellt Centrum för Kvinnofrids webbplats. För att möta behovet har Länsstyrelsen tagit fram det så kallade FREDA-paketet. Det syftar till att underlätta den praktiska tillämpningen av metoden. Kunskapsstödet är publicerat på Länsstyrelsens externa webbplats och kan användas som introduktion till, eller repetition av FREDA.

Samarbete på lokal, regional och nationell nivå

Med anledning av länets stora antal kommuner sker Länsstyrelsens samverkan med kommunerna huvudsakligen på en övergripande kommunal- eller delregional nivå. I delregion Skaraborg pågår sedan flera år en samverkan mellan Länsstyrelsen, Kommunalförbundet och regionen genom en strategisk arbetsgrupp med fokus på samordning av arbetet mot våld. Det övergripande syftet är att främja allas rätt till ett liv utan våld och för god och jämlik hälsa. Ytterligare ett exempel på kommunnära samverkan är den så kallade *Skaraborgskompotten*. Med stöd av Länsstyrelsen har några kommuner i delregionen ingått en samverkansöverenskommelse i syfte att placera våldsutsatta personer över 18 år med eller utan medföljande barn, som är utsatta för våld eller utövar våld i nära relationer, och som på grund av detta inte kan bo kvar i sin hemkommun.

Länsstyrelsen ansvarar även för *Regional myndighetssamverkan Västra Götaland*. Samverkansgruppen samlas fyra gånger per år och består av representanter på chefs- och strategisk nivå från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Kriminalvården, Polismyndigheten Väst, Västra Götalandsregionen, Åklagarområde Väst samt länets fyra kommunalförbund. Samverkansgruppen är en myndighetsgemensam plattform för strategiska frågor kopplade till den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Myndighetssamverkan syftar till att skapa ett långsiktigt och hållbart arbete för att förebygga och bekämpa samtliga våldsformer i strategin genom att bland annat samordna länets insatser utifrån gemensamma prioriteringar. I forumet ingår även Länsstyrelsens jämställdhetsuppdrag och brottsförebyggande uppdraget.

I syfte att möjliggöra erfarenhetsutbyte kommuner emellan och för att sprida information har Länsstyrelsen sedan år 2011 sammankallat ett nätverk. *Kommunnätverket* träffas fyra gånger per år, varav en gång tillsammans med

jämställdhetsuppdragets nätverk. Forumet fyller också funktionen av att få inspel rörande regionala och lokala utmaningar, behov och brister.

Två gånger per år sammankallar Länsstyrelsen nätverket *Regional myndighetssamverkan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål*. I nätverket ingår Jämställdhetsmyndigheten, Polis, Migrationsverket, Åklagarmyndigheten, Västra Götalandsregionen, verksamheter inom Göteborgs Stad, civilsamhället samt regionkoordinatorer i Region Väst. Huvudsaklig inriktning för nätverket är att stärka regional samverkan, och samordna insatser som syftar till att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål med utgångspunkt i den nationella strategins mål om effektivare brottsbekämpning.

Länsstyrelsen ingår därutöver som representant i flera regionala samverkansfora. Däribland *Nätverket mot prostitution och människohandel i Väst*. Nätverket konstituerades år 2022 och samordnas av Göteborg & Co. Övriga samverkansparter är: Polisen, Socialförvaltningen Centrum i Göteborg Stad samt idéburna verksamheter med expertis på området. Nätverket vänder sig till näringsidkare inom såväl besöksnäring som evenemangs- och kulturnäring i Västra Götaland med syfte att förhindra prostitution och människohandel genom ökad kunskap. Länsstyrelsen har också deltagit i styrgruppen för Sveriges Kommuner och Regioners regionala samverkans- och stödstrukturer, RSS. Uppdraget har samordnats i befintlig styrgrupp bestående av representanter från kommunernas länsgemensamma samverkansaktör med fokus på välfärd och regional utveckling samt regionen genom VKV kompetenscentrum om våld i nära relationer. Fokus för RSS-uppdraget har varit hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare har samverkansfunktionen i nära samverkan med kolleger i det brottsförebyggande uppdraget varit aktiv i arbetet som håller på att formeras kring arbetslivskriminalitet i länet. I arbetet har också andra verksamheter och uppdrag inom myndigheten varit engagerade.

Länsstyrelsen Västra Götaland deltog under 2023 i samtliga av länsstyrelsernas nationella arbetsgrupper. Länsstyrelsen ingår även i den nationella arbetsgruppen för kampanjen *Svartsjuka är inte romantiskt*. Samverkansfunktionen samverkar därtill med andra uppdrag på myndigheten. Under året har uppdrags- och enhetsöverskridande samverkan bedrivits med: jämställdhet, brottsförebyggande, integration, funktionshinderpolitiken, mänskliga rättigheter och barnrätt, samhällsbyggnadsenheten, rättsenheten och HR.

Stöd till utvecklingsarbete och samarbete

Att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck har varit prioriterat av Länsstyrelsen sedan år 2018 i och med det särskilda regeringsuppdraget att utveckla regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck i länet⁴. Uppdraget resulterade i två resurscentra, varav det ena den Göteborgsbaserade stödverksamheten *Resursteam heder* (som numera ingår i *Regionalt stödcentrum heder*), och det andra *Resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck - Fyrbodalen*. År 2023 beviljades Länsstyrelsen medel från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck för att utveckla ytterligare två regionala resurscentra: *Resurscentrum Heder Skaraborg* och *Resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck - Älvsborg*. Båda ansökningarna föregicks av

⁴ Regeringsbeslut S2017/07420/JÄM.

förstudier finansierade av Länsstyrelsen (år 2022–2023) i syfte att undersöka behovet av, och förutsättningarna för, dessa två delregionala stödverksamheter.

Länsstyrelsen bedömer att länets två första resurscentrum varit en bidragande anledning till att frågor rörande hedersrelaterat våld och förtryck fått ökad uppmärksamhet i länet. Att frågan fått ökat fokus medförde en ökad efterfrågan på kompetenshöjande insatser. Under 2018–2020 genomförde Länsstyrelsen flera större utbildningsinsatser, vilka enligt Länsstyrelsen bidragit till en generell kunskaphöjning om hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt ser Länsstyrelsen ett samband mellan ökad grundläggande kunskap och ökad efterfrågan på mer fördjupad och yrkesanpassad kunskap och stöd i ärendehandläggning med anledning av komplexiteten i ärenden som är, eller kan vara, kopplade till heder. Stödbehovet har i sin tur lett till att samtliga kommuner i länet sedan slutet av år 2023 är ansluta till ett regionalt, kommun och myndighetsgemensamt resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Länsstyrelsen har prioriterat arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål sedan år 2021. Länsstyrelsens samlade bedömning är att prioriteringen bidragit till att öka medvetenheten och kunskapen om prostitution och människohandel för sexuella ändamål, framför allt hos Socialtjänsten. Dessutom ser Länsstyrelsen att kommunerna påbörjat arbetet med att integrera denna våldsutsatthet i ordinarie verksamhet. Bland annat genom att prostitution och människohandel för sexuella ändamål skrivs fram i de handlingsplaner som styr arbetet. Samtidigt återstår en del utmaningar. Exempelvis är det långsiktiga stödbehovet hos dessa målgrupper till följd av traumatisering större än tillgängliga resurser inom hälso- och sjukvården.

Regionkoordinationerna utgör navet i arbetet mot prostitution och människohandel i Region Väst och dess 55 kommuner. Hösten 2023 utökades resursen från 2 heltidstjänster till 2,5 genom en halvtidstjänst finansierad av Länsstyrelsen Halland. Tillsammans med regionkoordinatorerna har Länsstyrelsen utarbetat samverkansstrukturer på regional nivå, och genom det skapat grundläggande förutsättningar för arbetet med målgrupperna utsatta för prostitution och människohandel. Konkreta exempel på samverkan är kompetenshöjande insatser till socialtjänsten om socialnämndens möjlighet att för den utsattes räkning ansöka om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd (så kallad betänketid/reflektionsperiod), och kunskaphöjande insatser till hotellnäringen. Regionkoordinatorerna har också medverkat i framtagandet av det digitala metodstödet (se s. 4) samt i Länsstyrelsens utforskande arbete mot arbetslivskriminalitet. Under 2023 har regionkoordinatorerna haft ett minskat inflöde av nya ärenden jämfört med föregående år. Minskningen beror huvudsakligen på att polisens specialiserade grupp mot människohandel efter en omorganisation inom myndigheten inte längre finns kvar.

Utbildning och kompetensutveckling i länet

Sedan några år erbjuder inte Länsstyrelsen basutbildningar utan hänvisar till, och sprider information om, diverse befintliga webbaserade utbildningar. Länsstyrelsen har i stället valt att satsa på riktade metodbaserade utbildningssatsningar för utvalda yrkesgrupper. Det nya arbetssättet grundar sig i ett strategiskt val att använda resurser där de antas göra bäst nytta. Förutom riktade metodbaserade utbildningar genomförs årligen återkommande aktiviteter med syfte att belysa en specifik

våldsförform eller frågan i stort. Sammantaget har dessa insatser till största delen fokuserat på vålds- och brottsprevention.

Utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser

År 2021 inledde Länsstyrelsen en utbildningsinsats i metoden *Samtal om våld* med ambitionen att sprida och implementera metoden i länets samtliga kommuner. Utbildningen riktar sig till yrkesverksamma inom socialtjänsten och civilsamhällesorganisationer som möter målgruppen våldsutövare för motiveringsarbete, behandling och/eller påverkansarbete. Under 2023 har den femte och sjätte utbildningen genomförts, samt en uppföljningsdag för dem som deltagit i utbildningen tidigare. Utöver det anordnades en halvdag för chefer med ansvar för arbetet med våldsutövare, och som har medarbetare som utbildats i metoden *Samtal om våld*. Hittills har 41 av länets 49 kommuner deltagit i utbildningen. Kursutvärderingar visar att utbildningen lett till ökad kunskap om målgruppen samt att metoden tillfört ett arbetssätt med praktiska verktyg som kan klientanpassas. Nationell effektstudie pågår (se s.3).

Yrkesresan är ytterligare ett exempel på en längre utbildningsinsats. I samverkan med Göteborgsregionen och lärplattformen *Yrkesresan* har utbildningar om att utreda barn som upplevt våld i nära relation genomförts under perioden 2021–2023. Utbildningen riktar sig till handläggare inom socialtjänstens myndighetsutövning och deltagande handläggares arbetsledare. Totalt har 440 handläggare och 110 arbetsledare från 39 av länets 49 kommuner genomgått utbildningen (75%). Förutom att utbildningen gett konkreta verktyg i utredningsarbetet rörande barn i våldsamma hemmiljöer visar kursutvärderingar att kunskapen om barns utsatthet vid våld i nära relationer ökat hos både handläggare och arbetsledare. Sedan år 2021 har antalet kommuner i länet, som har rutiner för att upptäcka våldutsatthet, ökat från 80% till 96%, enligt Socialtjänstens statistik *Öppna jämförelser*.

För andra året i följd erbjöd Länsstyrelsen utbildning i bedömningsmetoden PATRIARK. I år genomfördes den som en tvådagarsutbildning. 45 personer deltog i utbildningen, varav merparten kommunanställda och ett fåtal verksamma inom ideella jourverksamheter. Genom utbildningen har totalt 92 personer fått behörighet att använda PATRIARK i sin yrkesutövning.

På initiativ av, och i samverkan med integrationsenheten, gjordes en presentation om hedersrelaterat våld och förtryck ur ett integrationsperspektiv för det regionala nätverket för samhällskommunikatörer, samt ett föredrag om heder för nätverket föräldraskapsstöd till nyanlända i Skaraborg.

Konferenser, kampanjer och informationsinsatser

I samverkan med kolleger ansvariga för uppdraget rörande funktionshinderpolitiken har samordningsfunktionen sedan flera år anordnat en konferens om våld och funktionshinder. Det övergripande syftet med konferensen var att yrkesverksamma ska ställa frågor om våldutsatthet i mötet med funktionsnedsatta. För att möta yrkesverksammas efterfrågan på en fördjupningsutbildning följdes konferensen i år av en utbildningsdag för personal som möter personer med funktionsnedsättning, eller som arbetar med våldsförebyggande arbete i kommun eller region.

För andra året i rad arrangerade Länsstyrelsen i samverkan med samhällsbyggnadsenheten en konferens om arbetet med stadigvarande boende för våldsutsatta kvinnor med eller utan medföljande barn. I år riktades konferensen till delregion Fyrbodal, varför Fyrbodals kommunalförbund var medarrangör. Tanken med den geografisk avgränsningen var att skapa bättre förutsättningar för lokal och delregional samverkan mellan berörda aktörer. Konferensen syftade till att skapa dialog mellan socialtjänst, bostadsbolag, samhälls- och bostadsplanerare samt kvinnojourer kring bostadssociala frågor och utsatthet för våld.

I syfte att uppmärksamma och förebygga killars våld mot tjejer och våld i ungas partnerrelationer har Länsstyrelsen genomfört den årliga nationella kampanjen *Svartsjuka är inte romantiskt*. Kampanjen pågick under två månader och inleddes med en nationell hybridkonferens, för vilken Länsstyrelsen stod värd. Konferensens primära målgrupp var vuxna som möter unga i sitt yrke eller i sitt ideella engagemang. Den sändes digitalt med cirka 1100 åhörare. I den uppföljande utvärderingsenkäten framkom att majoriteten av åhörarna ansåg att innehållet under konferensen var relevant (81%) och användbart (74%). Ungefär hälften av åhörarna (48%) fann att innehållet i ganska- till mycket hög utsträckning givit dem nya kunskaper.

Sedan några år tillbaka genomför Länsstyrelsen i samverkan med Västra Götalandsregionen och Regionalt stödcentrum heder en informationsatsning inför sommar- och jullov för att förhindra att barn och unga utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. En uppföljning görs vid höstterminens start med fokus på att uppmärksamma barn som inte infunnit sig vid terminsstart, eller barn med beteendeförändringar som skulle kunna vara tecken på hedersvåldsutsatthet. Informationen sprids via e-brev som en affisch under parollen *Höj din uppmärksamhet!* Av affischen framgår bland annat information om att det så kallade Könstymningspasset kan beställas från Länsstyrelsen Västra Götaland. Antalet beställningar av Könstymningspasset ökar efter dessa utskick, och kan ses som en indikation på att informationsatsningen ger viss effekt.

En annan årligen återkommande informationsatsning som Länsstyrelsen samverkat kring är *Insats Focus*. Den sker i bred samverkan, i vilken Länsstyrelsen formellt ingår, men inte aktivt deltar operationellt. Insatsen bedrivs i avgångshallen vid utvalda gater på Landvetter flygplats vid två tillfällen i samband med skolavslutningen i juni, respektive jullovsledigheten i december. Den syftar till att uppmärksamma allmänheten om att längre skollov innebär ökad risk för barn och unga att föras utomlands och utsättas för olika former av hedersrelaterad brottslighet, såsom barnnäktenskap, könstymning av flickor eller så kallade uppfostringsresor.

Cirka fyra gånger per år skickar samordningsfunktionen ut ett nyhetsbrev för att sprida aktuell nationell och regional information inom området mäns våld mot kvinnor. Primär målgrupp är personer som arbetar med, eller har intresse för frågor som rör området mäns våld mot kvinnor, verksamma och/eller bosatta i Västra Götaland. Sedan nyhetsbrevet började skickas ut i dess nuvarande format i maj 2021 har antalet prenumeranter ökat stadigt.

Merparten av ovan redovisade insatser har utvärderats i samband med eller i nära anslutning till genomförandet, då primärt med fokus på själva insatsen, dess innehåll och utförande. Resultaten visar genomgående att insatserna varit av hög

kvalitet. Mot bakgrund av det förefaller det rimligt att anta att insatserna i någon utsträckning bidragit till att öka kunskapen inom de områden insatserna berört. Det är likväl sannolikt att en viss andel av deltagarna/ mottagarna av information omsatt de teoretiska kunskaperna till praktiska.

Samlad bedömning och analys av utvecklingen i länet

På grund av områdets komplexitet och avsaknad av konstanta indikatorer för att långsiktigt mäta vad Länsstyrelsens insatser får på samhälls- och individnivå är det svårt att bedöma utvecklingen i länet över tid. Dessutom grundar sig det statistiska underlaget inte på samtliga kommuner i länet på grund av svarsbortfall. Antal kommuner som besvarar enkäterna är inte heller konstant över tid, vilket ytterligare försvårar tillämpningen i ett jämförandeperspektiv. År 2023 besvarade 46 av länets 49 kommuner Socialstyrelsens enkät Öppna jämförelser (härefter ÖJ), och lika många 2019, men det var inte samma kommuner som besvarade enkäten vid båda tillfällena. Jämställdhetsmyndighetens och länsstyrelsernas gemensamma kartläggning (härefter kommunenkäten) genomfördes för första gången år 2023, och besvarades av 38 kommuner i Västra Götaland.

Oaktat anförda faktorer är Länsstyrelsens samlade bedömning att de insatser som genomförts enskilt, eller i samverkan med andra aktörer, alltsedan länsstyrelserna fick i uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, framför har allt bidragit till att öka medvetenheten och höja kunskapsnivån i länet. Den bedömningen stöds även av indikatorerna för uppföljning av den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I likhet med det nationella snittet är det fler kommuner som genomfört utbildningar för vuxenhandläggare än för barnhandläggare. Detsamma gäller kartläggningar av våldsutsatta vuxna respektive barn. Andelen kommuner som utbildar och vidareutbildar handläggare som utreder barns behov har emellertid ökat från 80% 2021 till 96% 2023. Under samma period har även antalet kommuner som tagit fram rutiner för arbetet ökat från 49% till 69%. Länsstyrelsens utbildningsinsatsning *Yrkesresan* antas ha bidragit till dessa positiva resultat.

Västra Götaland ligger över rikssnittet i kommunenkäten avseende universella våldsförebyggande insatser inom alla verksamhetsområden, då särskilt inom folkhälsa. Behovet av kompetenshöjande insatser och efterfrågan på evidensbeprövade metoder inom området mäns våld mot kvinnor är dock alltså stor i länet. Kommunenkäten visar att majoriteten av kommunerna efterfrågar kunskaps- och metodstöd i följande områden: arbetet med våldsutövare, universell våldsprevention och skyddade personuppgifter. Regional statistik från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck⁵ visar att yrkesverksamma inom utbildning och socialtjänst behöver ökad kunskap och kompetens gällande hedersrelaterat våld och förtryck. Det gäller både för att identifiera risker för utsatthet, och för ett rättssäkert hanterande och bemötande av personer som är eller riskerar att utsättas.

Rörande metodtillämpning visar en enkätundersökning, som Länsstyrelsen genomförde hösten 2022, att samtliga svarande kommuner (27 av 49, 55%) använder FREDA-kortfrågor, något som också bekräftas av uppgifter i ÖJ. Drygt

⁵ [Kartläggning av bortförda personer i en hederskontext under 2022 | Länsstyrelsen Östergötland \(lansstyrelsen.se\)](#)

81% använder FREDA-beskrivning och 70% FREDA-farlighet. 85% av kommunerna anger att de använder PATRIARK. Att en stor andel av länets kommuner använder PATRIARK kan möjligtvis kopplas samman med att Länsstyrelsen erbjudit utbildning i bedömningsmetoden de senaste två åren. Enkätsvaren visar samtidigt på bristande implementering av nämnda metoder i ordinarie verksamhet.

Antal kommuner som erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till både kvinnor och män som utövar våld har ökat. Från drygt 60% år 2019 till 90% 2023. Den största ökningen har skett i Göteborgs Stad där alla fyra stadsområden uppger att de erbjuder stödsamtal med eller utan biståndsbeslut. I länet i stort har stöd utan biståndsbeslut stigit från 60% 2019 till 69% 2023. Länsstyrelsen bedömer att myndighetens fleråriga utbildningssatsning i metoden *Samtal om våld* har bidragit till ökningen.

När det kommer till styrdokument visar resultatet från kommunenkäten att knappt 75% av de svarande kommunerna har styrdokument för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Av dessa inkluderar 89% hedersrelaterat våld och förtryck i styrdokumentet avseende arbetet med vuxna respektive 86% i arbetet med barn. 25% inkluderar prostitution och människohandel för sexuella ändamål, och 18% barns utsatthet för sexuell exploatering. Rutiner för att säkra skolgång för barn i skyddat boende visar på en positiv utveckling. År 2019 hade drygt 22% rutiner för att säkra skolgång för dessa barn, och 35% enligt 2023 års statistik. Av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtrycks kartläggning av bortförda personer i en hederskontext uppgav 60% av länets kommuner (30 svarande kommuner) att de har rutiner som överensstämmer med de bestämmelser om barnäktenskapsbrott och utreseförbud som trädde i kraft 1 juli 2020. Lika många kommuner har rutiner för samverkan mellan utbildningsförvaltning och socialtjänst för att förebygga bortförande. Att andelen kommuner som har rutiner gällande hedersrelaterat våld och förtryck är relativt hög, skulle kunna vara ett resultat av Länsstyrelsens prioritering av frågan, liksom myndighetens stöd till utvecklingen av regionala resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Länets samlade resurser har ökat något under de senaste två åren sett till verksamhetsnära riktade stödresurser för specifika målgrupper såsom: personer som utövar våld mot närstående, personer som köper sexuella tjänster samt till hedersvåldsutsatta. Enligt Länsstyrelsen är behoven trots ökningen fortfarande större än tillgängliga resurser. Bland annat står inte tillgången på regionkoordinatorernas stöd och expertis rörande prostitution och människohandel i proportion till behov och efterfrågan.

Identifierade utvecklingsområden och behov av stöd

Även om arbetet i länet delvis utvecklats i en positiv riktning kvarstår flera utvecklingsområden och stödbehov. De mest prioriterade är att:

- Anpassa stöd till den enskilde kommunens specifika förutsättningar och behov.
- Stödja systematisk tillämpning och implementering av styrdokument, metoder, arbetssätt och kunskapsstöd.
- Främja systematisk uppföljning (SUV) och individbaserad systematisk uppföljning (ISU).

Ett internt utvecklingsområde är att i högre utsträckning följa upp de insatser Länsstyrelsen genomför enskilt eller i samverkan med andra i syfte att mäta dess långsiktiga resultat och effekter. Införandet av uppföljningssystemet för den nya länsstrategin för jämställdhet kommer att utgöra grunden för det arbetet.

Länsstyrelsens avslutande kommentarer och rekommendationer

Enligt förordning 2021:995 (3 §) ska samordningsfunktionen stödja och bidra till införandet av effektiva metoder, arbetssätt och kunskapsstöd. Därtill ska samordningsfunktionens arbete vara kunskapsbaserat (4 §), vilket är lika givet som utmanande. Utmaningen är bristen på kunskap om metoders effekter samtidigt som efterfrågan på evidensbaserade metoder och forskningsbeprövade arbetssätt och kunskapsstöd är stor. En bidragande faktor är att flera myndigheter har uppdrag rörande metodstöd, men ingen myndighet har ett utpekat och övergripande ansvar att på nationell nivå ta fram nya, eller utvärdera redan befintliga metoder. En grundläggande förutsättning för att länsstyrelserna ska kunna bedriva ett arbete baserat på kunskap är, enligt Länsstyrelsen, att behovet av, och efterfrågan på evidensbaserade metoder och forskningsbeprövade arbetssätt tillgodoses på nationell nivå.

Länsstyrelsen anser att arbetet med personer utsatta för sexuellt våld, sexuell exploatering samt prostitution och människohandel kräver en nationell satsning i likhet med utvecklingen av regionala resurscentra mot hedersrelaterat våld och förtryck. Inom ramen för en sådan satsning borde ett metodstöd om prostitution och människohandel för alla ändamål som också omfattar arbetslivskriminalisering tas fram. Länsstyrelsen anser vidare att arbetet mot prostitution och människohandel för alla ändamål skulle gynnas av en skarpare styrning med krav på kommunerna att inkludera målgruppen i det vålds- och brottspreventiva arbetet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Lisbeth Schultze med utvecklare Maria Ekholm som föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har också enhetschef Annika Lidström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.